

สรุปรายงานกิจกรรม “ค่ายพัฒนาเยาวชนพลัดถิ่นสัญจร” ใน โครงการเพื่อนพลัดถิ่นจากสาละวินสู่เจ้าพระยา

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีการอพยพแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาทำงาน ได้แก่ พม่า ลาว และกัมพูชา โดยมีการจ้างงานแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่ามากที่สุด¹ คือ ร้อยละ 78.47 รองลงมาได้แก่สัญชาติลาว และกัมพูชา ตามลำดับ โดยจังหวัดกรุงเทพมหานคร เป็นจังหวัดที่มีการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติมากที่สุด และเขตบางขุนเทียน เป็นเขตที่มีการขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติมากที่สุดในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และต้องยอมรับว่าประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ยังคงมีผู้ย้ายถิ่นต่างชาติที่เข้ามาเมืองมาทำงานอยู่ร่วมกับสังคมไทยไปอีกนาน หากแต่ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ที่มีต่อแรงงานข้ามชาติในสังคมไทย กลับเป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งที่เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิต่อแรงงานข้ามชาติ คือ ในช่วงที่ผ่านมาสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากเรื่องแรงงานข้ามชาติก็คือ สังคมที่ดำรงอยู่ด้วยความกลัว เราถูกทำให้กลัวซึ่งกันและกัน คนไทยกลัวแรงงานพม่า กลัวว่าพวกเขาเหล่านั้นจะมาทำร้ายตนเอง กลัวพวกเขาเหล่านั้นจะก่อเหตุร้ายกับคนรอบข้างของตนเอง ในขณะที่เดียวกันแรงงานข้ามชาติก็กลัวคนไทยจะมาทำร้ายพวกเขา กลัวคนไทยจะแจ้งความจับพวกเขา กลัวการถูกเจ้าหน้าที่ทำร้ายพวกเขา กลัวนายจ้างจะทำร้ายพวกเขา กลัวการถูกส่งกลับไปสู่ความไม่ปลอดภัยในประเทศของตนเอง ความกลัวเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นจากการรับรู้ผ่านสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการบอกเล่า การนำเสนอข่าวผ่านสื่อ การประชาสัมพันธ์โดยรัฐ จากการศึกษา และรวมถึงจากการไม่รู้ เช่น เรากลัวเพราะเราไม่สามารถสื่อสารกับพวกเขาได้ ซึ่งก่อให้เกิดฐานคติที่เป็นลบต่ออีกฝ่ายหนึ่ง และสังคมได้ผลิตซ้ำฐานคติเหล่านี้ครั้งแล้วครั้งเล่า จนกลายเป็นความปกติ ความเคยชิน และสุดท้ายกลายเป็นเรื่องธรรมชาติของใครหลายคนไป การดำรงอยู่ของ “สังคมแห่งความกลัว” นี้เองที่ช่วยเสริมสร้างให้ ความรุนแรงทางกายภาพ เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า ทำให้การกดขี่ขูดรีดคนข้ามชาติเหล่านี้เกิดขึ้นเหมือนเป็นเรื่องปกติ จนกระทั่งกลายเป็นแนวนโยบายแนวปฏิบัติของรัฐ และกลายเป็นความชอบธรรมให้แก่ความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ไป

จากประสบการณ์ที่ผ่านมา มูลนิธิเพื่อเยาวชนชนบท (มยช.) ในฐานะที่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนเพียงแห่งเดียวในพื้นที่เขตบางบอนและบางขุนเทียน ที่ร่วมมือกับสำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ จัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นเริ่มต้น จนกระทั่งจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งการเตรียมความพร้อมในระดับของการอ่านออกเขียนได้เพื่อที่ มยช. จะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการอุดช่องว่าง และสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่แรงงานข้ามชาติ บนฐานคิดที่ว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากร การจัดการศึกษาเพื่อความเสมอภาคและเท่าเทียมของมนุษย์ และการศึกษาเป็นเครื่องมือที่จะหล่อหลอมให้พวกเขาซึ่งมีภูมิหลังที่แตกต่างจากสังคมไทย สามารถอยู่ร่วมกับสังคมไทยอย่างมีความสุขตามอัตภาพและอย่างยั่งยืน รวมทั้งการจัดกระบวนการเรียนรู้แก่เยาวชนที่เป็นแรงงานอพยพชาวไทยที่อพยพมาจากชนบท เพื่อสร้างความรู้ความสามารถ ทักษะ และสร้างจิตสำนึกเพื่อสังคม เพื่อคนอื่นและเพื่อเพื่อนแรงงานอพยพด้วยกันทั้งแรงงานไทยและแรงงานข้ามชาติ มยช. จึงจัดกิจกรรม ค่ายพัฒนาเยาวชนพลัดถิ่นสัญจรขึ้น เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างเยาวชนพลัดถิ่นที่เป็นแรงงานไทยและแรงงานข้ามชาติ เมื่อวันที่ 12 – 13 มิถุนายน 2553

โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมประกอบด้วย

- นักศึกษาแรงงานข้ามชาติระดับ อ่านออกเขียนได้ จำนวน 46 คน
 - นักศึกษาแรงงานข้ามชาติ กศน. ระดับ ประถมศึกษา จำนวน 14 คน
 - นักศึกษาแรงงานไทย กศน. ระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 38 คน
 - นักศึกษาแรงงานไทย กศน. ระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 65 คน
 - เจ้าหน้าที่และครูอาสา จำนวน 7 คน
- รวมจำนวนผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 170 คน

ท่ามกลางบรรยากาศที่ร้อนระอุ แม้จะอยู่ช่วงต้นฤดูฝน เรายังกลุ่มเยาวชนพลัดถิ่นที่เป็นทั้งแรงงานไทยและแรงงานข้ามชาติ โดยเป็นกลุ่มที่มีสถานะเป็นนักศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ กศน. ของมูลนิธิ รวมทั้งครูอาสาและเจ้าหน้าที่ จำนวน 170 คน ออกเดินทางไปยังค่ายลูกเสือทำวอของ อ.อุ้มทอง จ.สุพรรณบุรี ในช่วงค่ำของวันเสาร์ที่ 12 มิถุนายน 2553

กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ ทำความรู้จักกันเริ่มต้นตั้งแต่บนรถ โดยมีกลุ่มผู้นำเยาวชนที่เป็นรุ่นพี่จะพาน้อง ๆ เล่นเกมส์ เรียกเรียกเฮฮาได้ตลอดระยะเวลาของการเดินทาง เมื่อถึงที่หมาย นักศึกษาผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแสดงบนเวทีแต่ละห้อง แต่ละระดับต่างแยกย้ายกันไปเตรียมตัว ส่วนผู้ที่ไม่มีบทบาทอะไรจะนั่งล้อมวงเพื่อทำกิจกรรมสนทนาการ ร่วมกัน

การแสดงเริ่มต้นขึ้น

กลุ่ม ม.ปลาย เทอม 2 เขาแสดงละครชวนหัวเรื่อง “คนตัดไม้” ที่ในที่สุด “ทั้งคนตัดไม้ นายทุน และ รุกขเทวดา ก็ต้องถูกจับในขอหาร่วมกันตัดไม้ทำลายป่า”...

กลุ่ม ม.ปลาย เทอม 1 และเทอม 3 เขาแสดง “เซ็งอีสาน”และการแห่ขอฝนของชาวอีสาน ถือเป็นการแสดงที่มีฝีมือและทำให้หลายคนรำลึกถึงบรรยากาศที่บ้านเกิดกันเลยทีเดียว

กลุ่ม ม.ต้น เทอม 2 กับ เทอม 3 ร่วมลงทุนกันเต้นประกอบเพลงและจบการเฮฮาลงด้วย “การร้องเพลงคู่” ของ กลุ่ม ม.ต้น เทอม 1...

กลุ่มน้อง ๆ ระดับอ่านออกเขียนได้ ได้ร่วมกันแสดงท่าประกอบดนตรีสื่อให้เห็นถึงชีวิตประจำวัน รวมทั้งการใช้ชีวิตที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมเป็นภาษาไทยใหญ่ เช่น การใช้ชีวิตร่วมกันของสามี-ภรรยา การดื่มเหล้า การเสพสารเสพติด การเที่ยวเตร่ การตั้งใจประกอบอาชีพสุจริตหาเลี้ยงครอบครัว การเรียนหนังสือ เป็นต้น สร้างความสนใจให้กับบรรดาผู้ชมไม่น้อย

กลุ่มประถมศึกษา ซึ่งมีหลากหลายชาติพันธุ์ แสดงการเต้นประกอบเพลงแดนซ์ตามสมัยนิยม 2 เพลงรวด เรียกเสียงปรบมือจากเพื่อน ๆ เกือบกราวทีเดียว

จากนั้น “บรรยากาศของการชมขลัง” ก็เริ่มต้นขึ้น เมื่อกลุ่มนักศึกษาหญิงจำนวน 6 คน แต่งกายนุ่งซิ่นหมสไบอย่างสวยงามออกมารำยา “เทัญพานบายศรีสู่ขวัญ”...เมื่อสิ้นเสียงดนตรี เหล่ารุ่นพี่รุ่นน้อง ก็ขยับนั่งล้อมรอบพานบายศรี...แสงไฟถูกดับลง...ที่ๆกลุ่มหนึ่ง พร้อมกันร้องเพลง “จุดเทียนเล่มน้อยขึ้นส่องนำทาง จุดไฟสว่างขึ้นกลางดวงใจ.....” ...“พี่ฟู” ผู้ช่วยผู้อำนวยการ มยช. ในฐานะผู้ใหญ่ในที่ชุมนุมเริ่มจุดเทียนไปปักกลางวง ตามด้วยพี่ๆ คนทำงาน ครูอาสาและน้องๆ นักศึกษา...

แสงเทียนกว่า 100 ดวง พริ้วไสวน้อยๆ ส่องแสงเจิดจ้า รวากับเป็นตัวแทนของหัวใจทุกดวงที่ร่วมพิธีกรรม...บทเพลงรับขวัญบายศรีเริ่มต้นขึ้น ...พี่ฟู เริ่มนำฝ่ายจากพานบายศรี ผูกข้อมือให้กับนักศึกษารอบวง พี่ๆทุกคนผูกให้กับน้องๆ น้องๆผูกให้พี่ๆ ผูกกันจนฝ่ายเต็มข้อมือ...พลังของวัฒนธรรมการผูกข้อมือ กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมเกิดความปิติ บางคนน้ำตาซึม บางคนสะอื้นเบาๆ...นี่คือความสุข ความดีงาม ที่สังคมไทยมีอยู่...โดยไม่แบ่งแยกไม่ว่าเชื้อชาติ ศาสนาใด

เสร็จจากการสู่ขวัญ...พี่ๆน้องๆก็จับคู่กัน “ผูกเสี่ยว” ตามขนบอีสาน เพื่อให้ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกระชับแน่น...เป็นเพื่อนที่มากกว่าเพื่อน...เป็นเพื่อนที่พร้อมจะแนะนำช่วยเหลือกัน...พร้อมจะเข้าใจและก้าวไปข้างหน้าพร้อม ๆ กัน

กิจกรรมสำคัญจบลงแล้ว...เสียงจ๊อกแจ๊กจอยเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทยอยกันตักข้าวต้มไก่ มานั่งล้อมวงกินกัน กินเสร็จแล้วก็แยกย้ายกันอาบน้ำเข้านอน...กว่าจะสำเร็จเสร็จสรรพกิจก็ประมาณตีสี่เศษๆ.....

ไม่น่าเชื่อว่าหกโมงกว่าๆของเช้าวันอาทิตย์ที่ 13 มิถุนายน 2553 เยาวชนทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมก็ตื่นขึ้นอาบน้ำ แต่งตัวกันเรียบร้อย ทั้งที่เมื่อคืนนั้นนอนกันเกือบเช้า ทุกคนกระปี้กระเป่าออกกำลังกายร่วมกัน ก่อนจะร่วมกันกินข้าวเช้า เมื่อเสร็จสิ้นจากอาหาร พวกเขา ก็แบ่งกันเป็นกลุ่มๆ เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมกันใน “ฐานรับขวัญเพื่อน” โดยแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วย น้อง ๆ เยาวชนพลัดถิ่นที่เป็นทั้งแรงงานคนไทยและแรงงานข้ามชาติหลากหลายชาติพันธุ์ ทั้งลาว พม่า กระเหรี่ยง มอญ ไทยใหญ่ ยะไข่ ฯลฯ กลุ่มละ 8-9 คน รวม 8 กลุ่มและฐานอื่นประกอบด้วย ฐานเส้นทางชีวิต...ฐานเพื่อนพลัดถิ่น...ฐานใต้เชือกใต้ฝืน...ฐานผจญภัยใต้น้ำ...ฐานเร่ร่อน...และ ฐานปิดตานำทาง รวม 6 ฐาน

กิจกรรมในฐานต่างๆ ทำให้ทุกคนสนุกสนาน แม้ร่างกายจะเปื้อนเปอะกันทั่วทุกตัวคนทั้งรุ่นพี่รุ่นน้องแต่ใบหน้าของแต่ละคนจะเปี่ยมไปด้วยรอยยิ้มและเสียงหัวเราะ โดยเฉพาะฐานเส้นทางชีวิตและฐานเพื่อนพลัดถิ่นซึ่งทั้ง 2 ฐานพยายามสื่อให้น้อง ๆ เห็นว่าเส้นทางชีวิตของแต่ละคนที่มาเยือน ณ จุด ๆ นี้ นั้นมีที่มาที่ไปอย่างไร มีความจำเป็นเพียงใดทั้งปัจจัยผลักดันดันทางและปัจจัยดึงดูดปลายทาง รวมทั้งความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมหรือแม้แต่ความเชื่อที่มันไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์และการใช้ชีวิตอยู่ร่วมสังคมเดียวกันแต่อย่างใด โดยมีชุดแต่งกายที่สื่อถึง วัฒนธรรมแต่ละเชื้อชาติและให้น้อง ๆ แต่ละคนเลือกสวมใส่ แล้วสมมติตัวเองเป็นคนเชื้อชาตินั้น ๆ จากนั้นกำหนดกิจกรรมให้พวกเขาช่วยมือกันเพื่อไปถึงยังเป้าหมายที่กำหนดไว้ เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมจะถามว่าเขารู้สึกว่าการที่เรามีเชื้อชาติ หรือความเชื่อ หรือภาษาที่แตกต่างกันนี้ เป็นอุปสรรคต่อการที่จะนำพากันไปสู่จุดหมายหรือไม่ ทุกคนที่เข้าร่วมตอบว่าเขาเห็นว่าไม่เป็นอุปสรรค นั่นหมายถึงเราสามารถอยู่ร่วมสังคมเดียวกันได้ รวมทั้งตอนทำวิทยากรได้อธิบายถึงแผนที่ชีวิตและแนวคิดเรื่องของการย้ายถิ่นของแรงงานด้วย

ความเข้าใจถึงที่มาที่ไปจะทำให้เราเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างปราศจากความกลัว ความหวาดระแวง ในทางกลับกันหากเราเปิดใจที่จะเรียนรู้กันมากขึ้นเรากลับได้สัมผัสถึงความอ่อนโยน ความถ่อมตนที่บรรดาน้อง ๆ แรงงานข้ามชาติมีต่อคนไทย ต่อสังคมไทย ดังที่ “แอน” สาวชาวมอญจาก เมืองเมาะล่าย ที่เธอถูกขี้نهاว่าขอขอบคุณการมาค้าขายในครั้งนี้ทั้งน้ำตาว่า ““ดีใจมากที่ได้เข้ามาร่วมกิจกรรมครั้งนี้ เป็นครั้งแรก ไม่คิดว่าแรงงานข้ามชาติอย่างพวกหนูจะได้รับเกียรติขนาดนี้”

จากการประเมินผลโดยน้อง ๆ แรงงานข้ามชาติส่วนหนึ่งสะท้อนว่า

- การมาค่ายครั้งนี้ทำให้รู้จักตัวเองมากขึ้น
- ที่นี่ให้โอกาสข้ามชาติ ให้เกียรติ ให้มองในแง่ดี ประทับใจ
- น้อยใจประเทศตัวเอง ต้องดิ้นรนเพื่อชีวิตที่ดีขึ้น หนีร้อนมาพึ่งเย็น เดิมคิดว่าตัวเองไม่มีคุณค่า แต่ตอนนี้คิดว่าตัวเองมีคุณค่า
- วันนี้ได้ความรู้มากมาย มีความสุขมาก
- สนุกสนานมาก ได้รับการผ่อนคลายจากชีวิตการทำงานในโรงงาน มีความรู้สึกรักสามัคคีกัน เข้าใจกันมากขึ้นทั้งคนไทยและข้ามชาติ
- อยากให้เพื่อนๆ ในโรงงานได้มีโอกาสอย่างนี้บ้าง

ในขณะที่เยาวชนคนไทยได้เรียนรู้ว่า

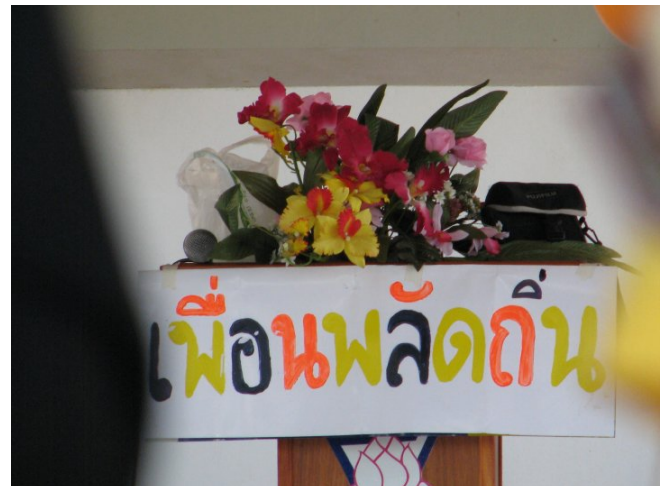
- เข้าใจเรื่องการย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติมากขึ้น
- เข้าใจว่าถึงจะแตกต่างกันแต่ทุกคนก็เป็นเพื่อนกันได้
- อยากให้ทุกคนเข้าใจกัน
- ได้เรียนรู้ความคิดของเพื่อน อยากให้ทุกคนสามัคคีกัน
- ในฐานะที่เป็นคนไทย คิดว่าแรงงานข้ามชาติมาช่วยพัฒนาประเทศ
- เป็นคนกรุงเทพฯ ที่เรียนไม่จบประถม แต่ไม่อายเพราะได้เรียนรู้ร่วมกับพม่า เพื่อนที่เป็นพม่าจิตใจดี ห่วงใยและเป็นเพื่อน

เป็นที่น่าสังเกตว่า การรับขวัญเพื่อนใหม่ของนักศึกษาเยาวชนพลัดถิ่นกลุ่มนี้ เป็นไปอย่างสุภาพและเคารพซึ่งกันและกันเสมอเพื่อน ไม่มีการใช้คำพูดกระชอกชอกฮาก แสดงอำนาจบารมีของรุ่นพี่ต่อรุ่นน้อง เหมือนกับบรรดานักศึกษาปัญญาชนในสถาบันในระบบเขาทำกัน ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่า...

“การที่พวกเขาต้องทำมาหากินเพื่อชีวิตของตนเอง และเพื่อช่วยเหลือครอบครัว ทำให้พวกเขามีความรับผิดชอบ และมีการพัฒนาวุฒิภาวะแตกต่างไปจากเด็กและเยาวชนผู้มีโอกาสดีกว่าในสถานศึกษาปกติที่ไม่ต้องรับผิดชอบชีวิตมากไปกว่าการขอสตางค์จากพ่อแม่ไปเรียนหนังสืออย่างเดียว ก็เป็นไปได้”...

กิจกรรมต่างๆ สิ้นสุดลงด้วยการล้อมวงร่วมร้องเพลง “คิดถึงกันบ้างนะ”... จากวันคืนเคลื่อนไป ผูกดวงใจคล้องกัน สิ่งดีงามร่วมกัน ผูกสัมพันธ์ดีสายใย... ผากคำลาซึ่งใจ บอกให้เราคิดถึงกัน...”

จากนั้นพวกเขาก็แยกย้ายกันอาบน้ำอาบเท้า เก็บข้าวเก็บของ ทานอาหารเที่ยง และเดินทางกลับ

мыс.เราหวังว่านี่จะเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบของค่ายเยาวชนพลัดถิ่นและจุดเริ่มต้นเล็ก ๆ ที่จะส่ง
ประกายต่อความหวังในการสร้างโอกาสและปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ในสังคมไทยของแรงงานข้าม
ชาติ การส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มผู้นำเยาวชนพลัดถิ่นไม่ว่าจะเป็นแรงงานไทยที่อพยพมาจากชนบทของไทยหรือแรงงาน
ข้ามชาติที่อพยพมาจากประเทศเพื่อนบ้านให้เกิดการรวมกลุ่มกันนั้น จะเป็นกลไกสำคัญในการช่วยเหลือแรงงานอพยพให้มี
การเรียนรู้ปัญหาต่างๆ มีทางเลือกในการแก้ไขปัญหาให้กับตัวเองและกลุ่มเพื่อน อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน
เรื่องของทัศนคติ วิธีคิดตลอดจนพฤติกรรมระหว่างกันอันจะนำไปสู่ความเห็นใจ ความเข้าใจ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
ในสังคมในที่สุด

